

**ELABORAT O POIMENOVANJU OBMOČJA
ŠTIRIH SLOVENSKIH OBMORSKIH OBČIN**

**STUDIO SULLA DENOMINAZIONE DELLA ZONA DEI
QUATTRO COMUNI COSTIERI SLOVENI**

Koper Capodistria, 12. 2. 2021

Inštitut za jezikoslovne študije ZRS Koper/
Istituto per le ricerche linguistiche CRS Capodistria
Zanj/Per: prof. dr. Vesna Mikolič,
predstojnica IJS ZRS/capo dipartimento IRL CRS

Kazalo

1. Namen elaborata | 5
 2. Različna poimenovanja skozi čas | 7
 3. Stališča geografske stroke | 10
 4. Različna poimenovanja v različnih kontekstih | 13
 5. Javna raba – korpusni pristop | 15
 6. Pretvorbena-tvorbene možnosti posameznih poimenovanj:
pridevniške oblike in imena za prebivalce | 21
 7. Pravopisni vidik: SLOVENSKA ISTRa – lastno ali opisno ime,
velika ali mala začetnica? | 24
 8. Primerjave s sorodnimi poimenovanji | 29
 9. Analiza italijanskih poimenovanj | 30
 10. Sklep | 34
 11. Sklepni predlogi za MOK, Komisijo za standardizacijo in
Pravopisno komisijo pri SAZU | 36
 12. Proposte finali per il Comune città di Capodistria, la
Commissione per la standardizzazione e la Commissione
ortografica di SAZU | 37
- Viri in literatura | 38

1. Namen elaborata

Elaborat o poimenovanju območja štirih slovenskih obmorskih občin nastaja na osnovi interesa Mestne občine Koper, ki se na upravni ravni vse intenzivneje povezuje z drugimi slovenskimi obmorskimi občinami. Elaborat bo podlaga prijave za dvojezično poimenovanje tega območja na Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Poleg tega pa je odločitev za standardizirano poimenovanje pomembna zato, ker "pokrajinska imena zrcalijo pokrajinsko identiteto in so pomemben dejavnik v zavesti njihovih prebivalcev", kot ugotavlja Matjaž Geršič v monografiji Pokrajinska imena kot dejavnik identitete (2020).

S tem namenom sta Mestna občina Koper in Inštitut za jezikoslovne študije ZRS Koper 27. novembra 2020 v koprski Pretorski palači organizirala okroglo mizo o tej problematiki z naslovom Kje pravzaprav živimo?/Effettivamente, dove viviamo? Ob prisotnosti vodstva ZRS Koper in župana MOK Aleša Bržana, ki je uvedel razpravo, so na okrogli mizi iztočnice za razpravo podali dr. Matjaž Geršič, predsednik Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije in član Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, ter predstavniki različnih znanstvenih disciplin, profesionalnih področij, občin, generacij, narodnih skupnosti: dr. Darko Darovec, dr. Salvator Žitko, dr. Rožana Koštial, Mario Steffe', Mirna Buić, Drago Mislej Mef, Sašo Dravinec, Astrid Prašnikar, Edelman Jurinčič, dr. Maja Zadel in dr. Vesna Mikolič, ki je okroglo mizo tudi moderirala. Razprava, v katero se je vključevala tudi številčna zainteresirana publika, je tekla predvsem v utemeljevanju razlike med geografskimi pojmi primorje/Primorje, obala/Obala in Istra in je prevladalo stališče, da je Istra nedvomno ime, ki nosi v sebi največ tradicije in vsebine in je zato najprimernejše za poimenovanje tega območja. Nismo pa se odločali izrecno o tem, ali naj se Istra uporablja s prilastkom slovenski/Slovenski ali ne. Prav tako je bilo izpostavljeno, da se Primorje danes med prebivalci tega območja ne uporablja, medtem ko je poimenovanje Obala precej v rabi, a pretežno med mlajšo generacijo. Tako v nadaljevanju elaborata preverjamo vsa poimenovanja, ostredotočamo pa se predvsem na razliko med poimenovanji Obala (Slovenska obala, Slovenska Obala, slovenska Obala) in Istra (Slovenska Istra, slovenska Istra) ter v italijanščini med Litorale (Litorale sloveno) in Istria (Istria slovena).

Ker je pestrost imen in posledično neenotnost v poimenovanju večja v slovenščini kot italijanščini, najprej in podrobneje obravnavamo slovenska imena. Vsekakor pa je standardizacija tega poimenovanja pomembna predvsem za zagotovitev dvojezičnega poimenovanja, saj je za tako ime standardizacija pogoj.

Naj ob tem poudarimo še to, da se v elaboratu ne dotikamo vprašanja regionalizacije Slovenije, saj geografsko poimenovanje območja štirih obmorskih občin ni neposredno povezano s tem vprašanjem, pač pa pomeni le natančnejšo določitev in identifikacijo geografske pokrajine, ki "leži med Tržaškim zalivom in Slavnikom s Čičarijo na eni strani in državnima mejama s Hrvaško in Italijo na drugi" (Ogrin v Pavšič idr. 2019) in za katero so značilne nekatere skupne naravne, družbene in demografske poteze.

Od imena te geografske pokrajine je sicer lahko odvisno ime statistične regije (sedaj obalno-kraška regija bi lahko postala istrsko-kraška regija), medtem ko ime Primorska označuje širšo geografsko pokrajino, tj. celoten zahodni del slovenskega naselitvenega prostora, in je območje štirih obmorskih občin ((SLOVENSKA) ISTRa, OBALA ali PRIMORJE) samo eden od njenih sestavnih delov.

Elaborat tako vsebuje:

- analizo rabe različnih poimenovanj tega območja v različnih časovnih obdobjih na osnovi virov in literature,
- prikaz stališč geografske stroke,
- analizo rabe v različnih kontekstih na osnovi večletnega raziskovanja z udeležbo,
- korpusno analizo pogostosti rabe posameznih poimenovanj,
- pretvorbena-tvorbena možnosti posameznih poimenovanj,
- pravopisno utemeljitev poimenovanj,
- primerjalno analizo z nekaterimi sorodnimi poimenovanji,
- korpusno analizo italijanskih imen,
- stališče predstavnika italijanske skupnosti.

V zaključku je oblikovan predlog poimenovanja, ki se lahko predloži pristojnim organom v sprejemanje in nato odda Komisiji za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije, priporočljivo je, da se ga odda tudi Pravopisni komisiji pri SAZU.

2. Različna poimenovanja skozi čas

Raba slovenskega poimenovanja za območje štirih slovenskih obmorskih občin, to so Ankaran, Koper, Izola in Piran, je neenotna že vse od druge svetovne vojne dalje. Od tedaj do danes so se za to območje zvrstila že številna imena: Slovensko primorje, Primorje, Koprsko primorje, Koprsko, Koprška regija, Slovenska obala, Obala, Obalna regija, Slovenska Istra, Istra, Obmorska regija s pisnimi različicami z različnim zapisom velike začetnice, kot npr.: Slovensko Primorje, Kopsrko Primorje, Slovenska Obala, slovenska Obala, slovenska Istra, Istrska Slovenija, Šavrinska brda, Šavrinsko gričevje. V italijanščini se za to območje uporabljajo naslednja imena: Litorale, Litorale Sloveno, Litorale sloveno, Istria, Istria slovena, Istria Slovena (Gams 1991; Mikolič 1992).

Nihanje v rabi skozi čas se lepo odraža tudi v medijih tega območja, predvsem v Primorskih novicah in RTV Koper Capodistria, kjer se prav tako uporabljajo vsa omenjena imena, včasih se jim pridružita tudi imeni Primorska in južna/Južna Primorska, a sta tidve širši, saj prvo zajema ves slovenski zahodni prostor, drugo pa vsaj še Kras in Bistriško. Nihanje v rabi se v Primorskih novicah kaže tudi v poimenovanju stalne rubrike, ki prinaša novice s tega območja, in je v preteklosti med drugim nosila že imeni Slovenska Istra in Obala, zdaj se rubrika imenuje Istra.

Številčnost imen je posledica političnih, kulturnozgodovinskih in demografskih procesov v tem obmejnem in večkulturnem prostoru, nedvomno pa kaže tudi na potrebo po opredelitvi tega zemljepisnega območja in njegovega lastnega imena.

Ker gre za zemljepisno območje, se z njegovo opredelitvijo in poimenovanjem ves čas zelo poglobljeno ukvarjajo geografi, med njimi tudi dr. Darko Ogrin, sodelavec Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki je v novi obsežni monografiji Slovenske matice z naslovom Slovenska Istra 1, Neživi svet, rastlinstvo, živalstvo in naravovarstvo (uredili so jo: Jernej Pavšič, Matija Gogala in Andrej Seliškar), takole povzel rabo različnih imen za to območje skozi čas:

“Monografija analizira naravoslovne značilnosti slovenske primorske pokrajine, ki leži med Tržaškim zalivom in Slavnikom s Čičarijo na eni strani in državnima mejama s Hrvaško in Italijo na drugi. Ozemlje v tem okviru ni historična regija, tudi ne enovita naravna pokrajina, zato do razrešitve političnih problemov leta 1954 in priključitve k Sloveniji tudi ni imelo ustaljenega imena. V času narodnega prebujanja ob koncu 19. stoletja in med drugo svetovno vojno so za ta del Slovenije začeli uporabljati ime Slovenska Istra. Po vojni se je število imen za to pokrajino razširilo na več kot deset (Gams 1991). Nobeno od njih (Obala, Obalna regija, Koprsko, Koprsko primorje, Koprška pokrajina, Primorje, Slovenska Istra, Istrska Slovenija, Šavrini, Šavrinska Brda, Šavrinsko gričevje, Obmorska regija, Koprška regija) pa ni ne v strokovni ne v laični javnosti doseglo prevladujoče rabe.

Ogrinove ugotovitve dopolnjuje pogled geografa dr. Milana Bufona, sodelavca IJS ZRS Koper, ki ravno tako ugotavlja, da obravnavano območje ni historična regija, da pa je pri njenem poimenovanju imela veliko vlogo perspektiva raziskovalcev oz. demografski vidik, ali so na to območje gledali od zunaj kot prebivalci drugih regij ali od znotraj kot bivaajoči in delujoči na tem območju :

“To območje v preteklosti ni nikoli predstavljalo "posebne" regije, ker je bilo vključeno v enotno deželo Istro (po povratku Avstrije in prevzemu te regije v začetku 19. stoletja), ta pa v širši kontekst avstrijskega Primorja. Samostojna pokrajina je bila skoraj do konca druge svetovne vojne tudi pod Italijo, ko je ta po prvi svetovni vojni prevzela od Avstrije celotno območje Primorja pa še nekaj ozemlja nekdanje Kranjske (ki se prav zato tu pa tam prišteva k "zgodovinski" Primorski). To, pretežno z italijanskim prebivalstvom poseljeno območje, je po drugi svetovni vojni oziroma po delitvi Svobodnega tržaškega ozemlja leta 1954 pridobila po novi geopolitični delitvi "spornega" mejnega ozemlja Jugoslavija oziroma republika Slovenija. Ta je kar nekaj časa "iskala" novo ime za prevzeto ozemlje, ki je bilo sedaj z dvojno mejo ločeno od nekdanje dežele Istre (državna meja z Italijo in republiška meja s Hrvaško, ki je po letu 1991 pridobila tudi sama funkcijo državne meje). Z ljubljanske "perspektive" je bilo območje večinoma poimenovano kot Koprsko primorje ali Obala. Ko smo ustanovili ZRS in pričeli to območje samostojno raziskovati, smo zanj pričeli dosledneje uporabljati ime

Slovenska Istra, ki se je sedaj že konsolidiralo in prevladalo nad prejšnjimi povojnimi poimenovanji (Bufon 2020).”

SKLEP: Iz opisa rabe različnih poimenovanj v času se kaže, da so danes v rabi predvsem enobesedna ali dvobesedna poimenovanja, ki imajo v jedru imena Istra, Obala ali Primorje.

3. Stališča geografske stroke

Ker so zemljepisna imena primarno v interesu geografske stroke in ker je ta tudi v preteklosti zaradi potrebe po standardiziranem poimenovanju tega območja večkrat opravljala analize najprimernejših poimenovanj, navedimo dve temeljitejši geografski študiji, in sicer eno iz časa takoj po osamosvojitvi Slovenije in drugo iz lanskega leta.

Ivan Gams je l. 1991 v študiji "Analiza imen za obalno regijo" v znanstveni reviji Annales po izčrpni analizi primernost posameznih imen predstavil številčno (od 0 do 5, pri čemer je 5 najvišja ocena), kakor je razvidno iz tabele 1.

Ime	Pojmovna smiselnost	Uveljavljenost		Skupno točk
		v javni rabi	v geografiji	
Obala	1	5	1	7
Šavrinska brda	2	0	3	5
Koprsko	4	2	2	8
Koprsko primorje	5	1	5	11
Slovenska Istra	3	3	3	9

Tabela 1: Najbolj pogosta imena, ocenjena z vidika pojmovne smiselnosti in uveljavljenosti po Gamsu (1991).

Kot vidimo, je Gams v 90. letih kot lastno ime najbolje ocenil Koprsko primorje (11), nato Slovensko Istro (9), Koprsko (8), Obalo (7) in z najnižjo oceno Šavrinska brda (5). Če je v 90. letih geografska stroka res uporabljala lastno ime Koprsko primorje, pa se danes geografi opredeljujejo za Slovensko Istro kot najprimernejše poimenovanje v primerjavi z Obalo in Koprskim primorjem, medtem ko se Šavrinska brda kot ime za celotno območje slovenskih obmorskih občin sploh ni uveljavilo.

Darko Ogrin pa je v obsežni monografiji Slovenska Istra 1, Neživi svet, rastlinstvo, živalstvo in naravovarstvo, ki je l. 2019 izšla pri Slovenski matici in prinaša celovit naravoslovni prikaz tega območja, v svojem poglavju utemelji rabo imena Slovenska Istra, ki stoji tudi v naslovu monografije in jo uporabljajo tudi vsi avtorji poglavij:

“V upravno-politično-planerskih krogih in pozneje tudi v širši javnosti se je po 2. svetovni vojni uveljavilo ime Obala (Slovenska Obala). Z vidika sprememb, ki jih je ta prostor doživljal, je ime razumljivo, vendar neustrezno. Gospodarski in ostali razvoj se je usmerjal skoraj izključno na ožji obalni pas oziroma na obalna mesta. Kraji v zaledju so postali območje odseljavanja, stagnacije, nazadovanja in vir delovne sile za razvijajoča se gospodarska središča ob morju. Vzporedno s tako usmerjenim razvojem in od drugje priseljenega prebivalstva ter socialno-ekonomsko podrejenim položajem domačinov, se je novo ime Obala vse bolj uveljavljalo. Čeprav je v osnovi indiferentno, ker ne pove, čigava je obala. Če dodamo Slovenska, pridemo v zadrego, kajti s Slovenci je poseljena tudi obala od Trsta do Devina. Ime Obala je neustrezno še iz enega vzroka: pojem obala pomeni stik med morjem in kopnim, je črta oziroma ozek pas. V primeru ozemlja, za katero se je uporabljalo to ime, pa ne gre za črto, saj je ime označevalo razen ožjega obalnega pasu tudi gričevnato in kraško zaledje obalnih mest. V geografiji se veliko uporablja Koprsko primorje, bolj poredko tudi Koprščina. Ime označuje ozemlje, ki gravitira k največjemu in najmočnejšemu centru – Kopru. Tako poimenovanje je za Istro značilno (Bujščina, Pazinščina ipd.), pri nas pa se zunaj geografskih krogov ni pretirano uveljavilo, ker poudarja Koper na račun Izole in Pirana, ki si s Koprom delita nekatere središčne funkcije. V geografiji s Koprskim primorjem pogosto označujejo tudi obalo in njeno gričevnato zaledje (Koprska brda, Koprsko gričevje, redkeje tudi Šavrinsko gričevje) do t. i. Kraškega roba. Taka opredelitev ni najbolj pravilna, saj h Kopru (in ostalim središčem na obali) teži tudi kraška planota pod Slavnikom in slovenskim delom Čičarije (Socerbski, Podgorski, Rakitovski in Movraški kras). Manj primerno je tudi ime Primorje (Slovensko Primorje), saj pod tem imenom razumemo pokrajine, ki so reliefno odprte proti morju in imajo zaradi tega določene primorske naravne in družbene značilnosti. Pri nas so to vse pokrajine, ki ležijo med Tržaškim zalivom in visokimi dinarskimi planotami, ne le ozemlje neposredno ob morju. Glede na opisano je za

obravnavano pokrajino še najbolj primerno ime Slovenska Istra. Ime se je uveljavilo v času narodnega prebujanja v drugi polovici 19. stoletja in se udomačilo za politično-upravno enoto med 2. svetovno vojno, ko je k Slovenski Istri spadala tudi občina Dolina in nekaj naselij sedanje občine Milje na Tržaškem (Šiškovič 1976). Mejo Slovenske Istre pojmuje mo na severovzhodu kot naravnogeografsko mejo polotoka Istra, ki poteka po Čičariji in Slavniškem hribovju, se pri Klancu spusti do Glinščice in poteka po njej do morja. Na severu in jugu se ujema z državnima mejama z Italijo in Hrvaško. Slovensko Istro po tej opredelitvi sestavlja hribovje Slavnika in Čičarije, planota Socerbskega, Podgorskega, Rakitovskega in Movraškega krasa, Kraški rob (novo ime, ki se je uveljavilo za prehodno območje med kraškim in flišnim delom Slovenske Istre in zajema tudi Bržanijo) ter Koprška brda (Koprsko gričevje), to je flišno gričevje med Dragonjo in Rižano ter Tržaškim zalivom. Ime Slovenska Istra se ujema tudi s prevladujočo istrsko (istrijsko) lokalno identiteto prebivalstva naštetih pokrajin, ki se z novimi rodovi v zadnjih desetletjih izrazito krepi. Že Melik (1960, 6), ki je med prvimi celovito v slovenskem jeziku prikazal obravnavano pokrajino, je ugotavljal, da ima »stični, križiščni ter prehodni značaj«. Osnovni stik je stik morja in kopnega, za katerega so značilna specifična stanja, procesi in problemi. Opazimo ga lahko kot soočenje morskega (sredozemskega) in celinskega (srednjeevropskega, tudi balkanskega), o čemer podrobneje razpravlja Baskar (2002). Razen v Melikovem delu (1960), je Slovenska Istra celovito geografsko predstavljena tudi v zborniku Primorje (1990), v okviru regionalno geografske monografije Slovenija, pokrajine in ljudje (1998) in v monografiji Geografija stika Slovenske Istre in Tržaškega zaliva (2012).” (Ogrin v Pavšič idr. 2019: 37–38).

Isto stališče zagovarja tudi Milan Bufon (2020), ki pa obenem odpira tudi vprašanje zapisovanja tega dvobesednega imena z veliko oziroma malo začetnico, česar se bomo lotili v nadaljevanju.

SKLEP: Geografska stroka je v 90. letih kot najbolj primerna poimenovanja navajala najprej Koprsko primorje, nato Slovensko Istro, Koprsko in šele nato Obalo, kot najmanj primerno pa Šavrinska brda, medtem ko si je danes dokaj enotna v podpori poimenovanja Slovenska Istra.

4. Različna poimenovanja v različnih kontekstih

Če se geografska stroka ukvarja z natančno zamejitvijo zemljepisnega območja, ki ga poimenuje neko lastno ime, in pri tem izhaja iz geografskih lastnosti tega prostora, opazovanje rabe poimenovanj v različnih kontekstih oziroma na različnih družbenih področjih pokaže, da imajo veliko vlogo pri poimenovanju tega območja nekateri demografski dejavniki in družbeno področje rabe. Po večletnem spremljanju rabe različnih imen v znanstvenih besedilih (članki v znanstveni reviji *Annales* in monografije založbe *Annales ZRS* in Univerze na Primorskem), tradicionalnih medijih (PN in RTV Koper Capodistria), turističnooglaševalskih medijih za to območje (prospekti, letaki, brošure, spletne strani) in novih medijih (družbeno omrežje Fb)¹ ugotavljamo, da se poimenovanja za to območje danes razlikujejo najbolj glede na kraj bivanja, generacijsko pripadnost in družbeno področje rabe.

Iz več TV-prispevkov, diskusij na družbenem omrežju Facebook v letu 2020 kot tudi iz izvedene okrogle mize o tej problematiki je razvidno, da mnogi domačini srednje in starejše generacije iz zaledja zagovarjajo poimenovanja z Istro v jedru ali samo s tem imenom, medtem ko se mlajša generacija, ki se očitno čuti bolj povezana z urbanim okoljem, pogosteje odloča za poimenovanja z Obalo v jedru ali samo s tem imenom. Pri tem je večkrat omenjen slogan Obala je zakon, ki ga uporablja Radio Capris in ima očitno pri tej generaciji velik vpliv na poimenovanje tega območja.

Pri tem se razpravljalci le redko ustavijo ob problematiki rabe velike/male začetnice, pač pa je raba velike/male začetnice arbitrarna, včasih utemeljena tudi čustveno v smislu, da se velika začetnica uporablja kot krepilec, ki izraža čustveni odnos do lastne regijske pripadnosti. To kaže, da v kontekstu rabe teh poimenovanj v vsakodnevni komunikaciji distinkcija med lastnim in opisnim imenom ni pomembna ali pa se razpravljalci ne zavedajo njene vloge.

¹ Vsa omenjena besedila različnih besedilnih zvrsti in vrst se nahajajo v arhivu IJŠ ZRS (IJŠ ZRS 2020).

Podrobnejša analiza vseh zgoraj omenjenih besedil pa je pokazala, da je potreba po lastnem imenu za to območje opazna predvsem v naslednjih kontekstih oziroma na teh družbenih področjih:

- v uradnih poslovnih, pravnih in upravnih besedilih: imena morajo natančno opisati prostor, na katerega se nek predpis, zakon ipd. nanaša,
- v znanstvenih besedilih: besedila, ki obravnavajo to območje, ga morajo že s poimenovanjem natančno zamejiti,
- v turizmu, ki trži to območje: prvič, iz poimenovanja mora biti hitro jasno, kje se to območje nahaja, in drugič, poimenovanje biti dovolj specifično, da pritegne turista,
- v opisih in imenih, ki vzporejajo lastna imena območij in regij, npr. Obala in Kras, Slovenska Istra in Kras: obe območji morata biti enako natančno določeni.

V navedenih primerih pogosto zasledimo takoj na začetku poimenovanja veliko začetnico, kar kaže na potrebo po lastnem imenu pri uporabi regijskega imena na teh družbenih področjih.

SKLEP: Analiza različnih kontekstov pokaže, da se poimenovanja za to območje danes razlikujejo najbolj glede na kraj bivanja, generacijsko pripadnost in družbeno področje rabe. Mnogi domačini srednje in starejše generacije iz zaledja zagovarjajo poimenovanja z Istro v jedru ali samo to ime, medtem ko se predvsem mlajša generacija, ki se očitno čuti bolj povezana z urbanim okoljem, pogosteje odloča za poimenovanja z Obalo v jedru ali samo to ime. Če je v vsakdanjih pogovorih poimenovanje torej odvisno bolj od generacijske in krajeвне pripadnosti in torej nosi tudi čustveno konotacijo, pa je na določenih družbenih področjih razvidna potreba po uradnem poimenovanju območja, ki mora biti natančno opredeljeno.

5. Javna raba – korpusni pristop

Pogostost rabe različnih poimenovanj v javnih pisnih besedilih, za katera predvidevamo, da obstaja potreba po uradnem poimenovanju tega območja, smo preverili v urejenih elektronskih zbirkah pisnih besedil. Najpogosteje omenjanim poimenovanjem z Istro in Obalo v jedru smo zaradi geografskih preferenc v preteklosti dodali še imena s Primorjem v jedru. Vsa ta imena smo preverili v dveh korpusih, in sicer v referenčnem korpusu slovenskih pisnih besedil Gigafida (z 1.134.693.933 besedami) in v specializiranem turističnem korpusu TURK (z 31.113.257 besedami). Prvi pomeni reprezentativno elektronsko zbirko slovenskih besedil različnih zvrsti in vrst, “od dnevnih časopisov, revij do knjižnih publikacij vseh vrst (leposlovje, učbeniki, stvarna literatura), spletnih besedil, prepisov parlamentarnih govorov in podobno” (Gigafida), medtem ko je drugi urejena elektronska zbirka turističnih besedil različnih zvrsti in vrst: (znanstvene monografije, doktorske, magistrske in diplomske naloge, učbeniki, priročniki, turističnooglaševalska besedila – spletna in natisnjena, pravna/zakonska besedila itd. (TURK).

Pri tej analizi je seveda treba takoj opozoriti, da je analiza posameznih primerov rabe v korpusu pokazala, da poimenovanje Istra največkrat pomeni celoten polotok, včasih pa tudi samo slovenski ali samo hrvaški del Istre, medtem ko obala in primorje pomenita občno ime (po SSKJ, Fran: “pas zemlje ob morju, jezeru”) in v besedilih pogosto označuje tudi obale oziroma obmorske pokrajine v drugih državah. Tako ne čudi, da so ta tri poimenovanja v obeh korpusih pogostejša od poimenovanj, ki vsebuje besedno zvezo z vrstnim pridevnikom v določilu, kot Slovensko, Slovenska ali Koprsko. Tako nam ta analiza poimenovanj ne more dati prave slike o razmerju med imenoma ISTRA in SLOVENSKA ISTRA, prav tako ne o razmerju med imenom OBALA in SLOVENSKA OBALA ali o razmerju med imenoma ISTRA in OBALA.

Nam pa ta analiza, ko imena opazujemo neodvisno od rabe velike začetnice (tabela 1 in 2), pokaže, da so enobesedna ali dvobesedna poimenovanja z ISTRO in OBALO v jedru veliko pogostejša v turističnem korpusu TURK (ISTRA 89,92 pojavitev na milijon besed,

SLOVENSKA ISTRA 34,39, OBALA 123,38, SLOVENSKA OBALA 20,31) kot v slovenskem referenčnem korpusu Gigafida (ISTRA 17,09 pojavitev na milijon besed, SLOVENSKA ISTRA 4,46, OBALA 74,87, SLOVENSKA OBALA 3,72), medtem ko so enobesedna ali dvobesedna poimenovanja s Primorjem v jedru bistveno pogostejša v Gigafidi (PRIMORJE 20,73, SLOVENSKO PRIMORJE 0,86, KOPRSKO PRIMORJE 0,06) kot v TURKU (PRIMORJE 6,52, SLOVENSKO PRIMORJE 3,11, KOPRSKO PRIMORJE 0,77). To pomeni, da sta s turističnega vidika prav gotovo zanimivejši poimenovanji z ISTRO ali OBALO v jedru.

Referenčni korpus slovenskih pisnih besedil GIGAFIDA	Število pojavitev	Relativna frekvenca (na milijon besed)
ISTRA	19.398	17,09
SLOVENSKA ISTRA	5.012	4,46
OBALA	84.965	74,87
SLOVENSKA OBALA	4.224	3,72
PRIMORJE	23.529	20,73
SLOVENSKO PRIMORJE	981	0,86
KOPRSKO PRIMORJE	72	0,06

Tabela 2: Analiza poimenovanj z imeni ISTRA, OBALA in PRIMORJE v jedru neodvisno od rabe velike začetnice v slovenskem referenčnem korpusu Gigafida.²

² V vseh treh tabelah so predstavljena števila pojavitev posameznih imen in njihove relativne frekvence, do katerih smo prišli s poizvedbo v obeh korpusih. Pri tem smo števila pojavitev enobesednih poimenovanj, tj. ISTRA, OBALA in PRIMORJE dobili tako, da smo od celotnega števila pojavitev odšteli pojavitve teh istih imen znotraj dvobesednih poimenovanj, torej smo od števila pojavitev imena ISTRA odšteli število pojavitev SLOVENSKA ISTRA, enako smo od števila pojavitev OBALA odšteli število pojavitev SLOVENSKA OBALA in od števila pojavitev PRIMORJE število pojavitev SLOVENSKO PRIMORJE in KOPRSKO PRIMORJE.

Turistični korpus TURK	Število pojavitev	Relativna frekvenca (na milijon besed)
ISTRA	2.798	89,92
SLOVENSKA ISTRA	1.070	34,39
OBALA	3.839	123,38
SLOVENSKA OBALA	632	20,31
PRIMORJE	203	6,52
SLOVENSKO PRIMORJE	97	3,11
KOPRSKO PRIMORJE	24	0,77

Tabela 3: Analiza poimenovanj z imeni ISTRA, OBALA in PRIMORJE v jedru neodvisno od rabe velike začetnice v turističnem korpusu TURK.

Če so torej poimenovanja z ISTRO in OBALO v jedru v turističnem korpusu pogostejša kot v referenčnem korpusu, pa je treba ponovno poudariti, da se turistična destinacija Istra v turističnem korpusu TURK lahko pojavlja kot celoten polotok oz. skupaj njegov slovenski in hrvaški del, npr. "skupna destinacija Istra s Hrvaško po vstopu v EU" ali "Kamen Krasa, Istre in Kvarnerja", ali samo hrvaški del, npr. "Istra – Hrvaška, Friuli-Venezia-Giulia – Italija", "Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre", ali pa samo slovenski del, npr. "Sladka Istra", "Okusiti Istro – Slovenija"). Obala pa se lahko pojavlja kot lastno ime za slovensko obmorsko območje, največkrat pisano z veliko začetnico, npr. "Obala in Kras", "Prav Obala, Kras in severozahodni del hrvaške Istre so področja, kjer bi moralo letališče odigrati svojo vlogo", ali kot občno ime za pas ozemlja ob morju, npr.: "Najnižji del Istre je zahodna in južna obala polotoka", "s turističnimi območji, kot so zdravilišča, obala, gore in jezera, podeželje in mesta".

V okviru turističnega korpusa TURK je bila zato zanimiva analiza teh dveh vrst poimenovanj z imenoma ISTRА in OBALA v jedru z različno rabo velike začetnice (tabela 3). Čeprav ni nujno, da je raba velike začetnice vedno pravopisno ustrezna, kažejo poimenovanja, kjer se na kateremkoli mestu pojavlja velika začetnica, da gre v teh primerih nedvomno za zavedanje o lastnem imenu. Če torej izvzamemo iz analize daleč najpogostejše poimenovanje Istra (s frekvenco 223,98), ki je v korpusu TURK tako pogosto zato, ker se večinoma nanaša na celoten polotok, ter obala (109,79) in slovenska obala (15,71), pisana z malo začetnico, kar pomeni, da se večinoma nanašata na občno ime za ozemlje ob (slovenskem) morju, in pogledamo ostale frekvence, ugotovimo naslednje:

- Lastno ime Slovenska Istra s frekvenco 18,99 na milijon besed in slovenska Istra s frekvenco 15,39 imata skupno frekvenco 34,38, medtem ko imajo lastna imena Obala (33,90), Slovenska obala (2,86), slovenska Obala (1,67), Slovenska Obala (0,06) skupno frekvenco 38,49, kar pomeni, da je poimenovanje z OBALO v jedru le v majhni prednosti pred poimenovanjem z ISTRO v jedru.
- Z vidika rabe velike začetnice vidimo, da v primeru poimenovanj z ISTRO v jedru prevladuje pisanje obeh delov z veliko začetnico Slovenska Istra (18,99) pred pisanjem prvega dela z malo začetnico slovenska Istra (15,39).
- Z vidika rabe velike začetnice pri poimenovanjih z OBALO v jedru pa vidimo, da so vsa dvobesedna poimenovanja redka in da so razlike v pogostosti njihovih različic z različno rabo velike začetnice zanemarljive (Slovenska obala 2,86, slovenska Obala 1,67, Slovenska Obala 0,06), saj prevladuje raba enobesednega lastnega imena Obala z relativno frekvenco 33,90.

Turistični korpus TURK – poimenovanja glede rabe velike začetnice	Število pojavitev	Relativna frekvenca (na milijon besed)
Istra	6.969	223,98
Slovenska Istra	591	18,99
slovenska Istra	479	15,39
Obala	3.416	109,79
Obala	1.055	33,90
slovenska obala	489	15,71
Slovenska obala	89	2,86
slovenska Obala	52	1,67
Slovenska Obala	2	0,06

Tabela 4: Analiza poimenovanj z imeni ISTRА in OBALA v jedru z različno rabo velike velike začetnice v turističnem korpusu TURK.

SKLEP: Korpusna analiza javne rabe obravnavanih poimenovanj je pokazala, da so enobesedna ali dvobesedna poimenovanja z ISTRO in OBALO v jedru veliko pogostejša v turističnem korpusu TURK kot v referenčnem korpusu raznovrstnih besedil Gigafida, za katerega pa je značilna pogostejša raba poimenovanj s PRIMORJEM v jedru v primerjavi s turističnim korpusom. To pomeni, da so poimenovanja z ISTRO ali OBALO v jedru kot imena za turistično destinacijo bolj zanimiva v primerjavi z enobesednim ali dvobesednimi poimenovanji s PRIMORJEM v jedru. Korpusna analiza teh dveh vrst poimenovanj z imenoma ISTRА in OBALA v jedru glede na različno rabo velike začetnice pa je pokazala, da so poimenovanja z OBALO v jedru po pogostosti skoraj izenačeno s poimenovanji z

ISTRO v jedru. V primeru poimenovanj z ISTRO v jedru je nekoliko pogostejše pisanje obeh delov z veliko začetnico, tj. Slovenska Istra, kot pisanje prvega dela z malo začetnico slovenska Istra. Pri poimenovanjih z OBALO v jedru pa so dvobesedna poimenovanja redka (Slovenska obala, slovenska Obala, Slovenska Obala) in tudi razlike v pogostosti njihovih različic z različno rabo velike začetnice so zanemarljive, saj prevladuje raba enobesednega lastnega imena Obala.

6. Pretvorbena-tvorbene možnosti posameznih poimenovanj: pridevniške oblike in imena za prebivalce

Poleg pogostosti rabe živost nekega poimenovanja dokazujejo tudi njegove pretvorbene-tvorbene možnosti. Tako nas je za enobesedna in dvobesedna poimenovanja z imeni PRIMORJE, OBALA in ISTRRA v jedru zanimalo, kakšne so možnosti za tvorbo pridevnikov in imen za prebivalce in prebivalke tega prostora.

6.1 Tvorba pridevnikov

Pridevniki se lahko tvorijo iz vseh treh imen, in sicer bodisi s pripono -ski, tj. PRIMORSKI, ISTRSKI, bodisi s pripono -ni, tj. OBALNI. Pri pridevniku PRIMORSKI pride do prekrivanja s pridevnikom, izpeljanim iz pokrajinskega imena Primorska, ki pa zajema širšo regijo kot Primorje. Ob pridevniku ISTRSKI pa je v lokalni rabi tudi narečna oblika pridevnika ISTRJANSKI ali ISTRJANSKI, tvorjeno iz italijanskega imena za Istro, tj. Istria, in s pripono -(i)janski. Da gre za lokalno rabo potrjuje majhno število pojavitev pridevnika ISTRJANSKI ali ISTRJANSKI v obeh korpusih (Gigafida 32, TURK 9), medtem ko je pridevnik ISTRSKI veliko pogostejši (Gigafida 12.332, TURK 1.447).

V primeru dvobesednih poimenovanj, tj. SLOVENSKO/KOPRSKO PRIMORJE, SLOVENSKA ISTRRA ali SLOVENSKA OBALA, se ni uveljavila tvorjenka iz obeh delov besedotvorne podstave (npr. *koprskoprimorski, *slovenskoobalni ali *slovenskoistrski), pač pa se vedno uporablja le pridevnik iz jedrnega dela podstave, torej PRIMORSKI, ISTRSKI, OBALNI.

6.2 Tvorba imen za prebivalce

Drugače kot pri pridevnikih je pri imenih za prebivalce, tvorjenih iz zgornjih poimenovanj. Imena prebivalcev v slovenščini tvorimo z več priponami, če omenimo nekatere: -ec (Avstralec), -anec (Pakistanec), -(j)an (Italijan), -ar (Madžar), -čan (Koprčan), -ež (Anglež), -oz (Francoz) idr. Ženske prebivalske oblike tvorimo največkrat s pripono -ka neposredno na osnovo ali pripono dodamo moški obliki. Glavno pravilo pa

je, da “knjižna raba krajevnih imen in besed njihovih imenskih družin izvira iz lokalne in da ob tem narečne lastnosti, če je le mogoče, prilagodi zakonitostim knjižnega jezika” (Snoj idr. 2018).

Imena za prebivalce se v primeru obravnavanih imen tvorijo s pripono -ec iz imena PRIMORJE, tj. Primorec in s pripono -an iz imena ISTRA, tj. Istran. Pri imenu za prebivalce PRIMOREC pride do prekrivanja z imenom, izpeljanim iz pokrajinskega imena Primorska, ki pa zajema širšo regijo kot Primorje. Ob imenu Istran pa je v lokalni rabi tudi narečno ime za prebivalca Istrijan ali Istrjan, tvorjeno iz italijanskega imena za Istro, tj. Istria, in s pripono -(i)jan. Da gre za lokalno rabo potrjuje tudi majhno število pojavitev imena Istrijan ali Istrjan v obeh korpusih (Gigafida 63, TURK 2), medtem ko je ime Istran veliko pogostejše (Gigafida 972, TURK 164). Imena za prebivalce iz pokrajinskega imena OBALA pa ni v rabi; lahko bi ga tvorili s katero od pogostih pripon, npr. *Obalčan, *Obalan, vendar pa se to v večdesetletni rabi imena OBALA ni zgodilo, kar pomeni, da ni potrebe po tem imenu oziroma da prebivalci tega območja izbirajo drugo pokrajinsko ime (tj. ISTRA, PRIMORJE ali PRIMORSKA), ko želijo izraziti pripadnost temu prostoru kot njegovi prebivalci in se tako imenujejo kot Istrani (Istrijani, Istrjani) ali Primorci. Pri slednjem pride znova do prekrivanja z imenom za prebivalce, izpeljanim iz pokrajinskega imena Primorska, ki zajema širšo regijo kot Primorje. Pri imenu Istrani (Istrijani, Istrjani) lahko na osnovi več raziskav (okrogla miza, družbena omrežja, raziskava z udeležbo) ugotavljamo, da se s tem imenom včasih ne poistovetijo priseljenci iz drugih slovenskih krajev ali drugih držav in da tu rojeni domačini želijo včasih s tem imenom ločevati “prave” domačine in “forešte”. Ne glede na to, ostaja dejstvo, da je to edino uveljavljeno ime, ki ga prebivalci tega območja uporabljajo, ko želijo izraziti pripadnost prav temu območju, saj, se, kot rečeno, ime Primorec navezuje na širšo regijo, ime *Obalčan pa se ni nikoli oblikovalo in ni v rabi. Seveda se prebivalci ob tem imenujejo tudi glede na kraj, kjer živijo in mu izražajo svojo pripadnost, npr. Koprčan, Izolan, Portorožan, Škofjot itd.

V primeru dvobesednih poimenovanj, tj. SLOVENSKO/KOPRSKO PRIMORJE in SLOVENSKA ISTRA, se pri imenih za prebivalce ni uveljavila tvorjenka iz obeh delov besedotvorne podstave (npr. *Koprskoprimorec ali *Slovenskoistran), niti se niso uveljavila dvobesedna imena (npr. Koprski Primorec, Slovenski Istran ali Istrski

Slovenec), pač pa se vedno uporablja le ime za prebivalca, tvorjeno iz jedra podstave, torej Primorec, Istran, tudi če območje imenujemo z dvobesednim imenom.

SKLEP: Pridevniki se lahko tvorijo iz vseh treh pokrajinskih imen, torej PRIMORSKI, ISTRSKI, OBALNI, vendar pri pridevniku PRIMORSKI pride do prekrivanja s pridevnikom, izpeljanim iz pokrajinskega imena Primorska, ki zajema širšo regijo kot Primorje. Ob pridevniku ISTRSKI pa je v lokalni rabi tudi narečna oblika pridevnika ISTRIJANSKI ali ISTRJANSKI. Imena za prebivalce se v primeru obravnavanih imen tvorijo s pripono -ec iz imena PRIMORJE, tj. Primorec in s pripono -an iz imena ISTRA, tj. Istran. Pri imenu za prebivalce PRIMOREC pride do prekrivanja z imenom, izpeljanim iz pokrajinskega imena Primorska, ki zajema širšo regijo kot Primorje. Ob imenu Istran pa je v lokalni rabi tudi narečno ime za prebivalca Istrijan ali Istrjan. Ime za prebivalce iz pokrajinskega imena OBALA, npr. *Obalčan, ni v rabi. V primeru dvobesednih poimenovanj, tj. SLOVENSKO/KOPRSKO PRIMORJE, SLOVENSKA ISTRA ali SLOVENSKA OBALA, se niso uveljavile tvorjenke iz obeh delov besedotvorne podstave niti pri pridevniki niti imenih za prebivalce (npr. *Koprskoprimec ali *Slovenskoistran).

Ugotovimo lahko, da ima edino ISTRA ALI SLOVENSKA ISTRA obe izpeljanki (istrski in Istran) in se obe nanašata na območje Istre. Iz konteksta pa mora biti razvidno, ali se nanašata na slovenski ali hrvaški del Istre. Narečne različice so v pisni rabi maloštevilčne, bolj so prisotne v ustni komunikaciji ali na družbenih omrežjih. Edino uveljavljeno ime, ki ga prebivalci tega območja uporabljajo, ko želijo izraziti pripadnost prav temu območju, je torej poimenovanje Istrani (Istrijani/Istrjani), saj se, kot rečeno, ime Primorec navezuje na širšo regijo, ime *Obalčan pa se ni nikoli oblikovalo in ni v rabi. Ob tem se prebivalci imenujejo tudi glede na kraj, kjer živijo in mu izražajo svojo pripadnost, npr. Koprčan, Izolan, Portorožan, Škofjot itd.

7. Pravopisni vidik: SLOVENSKA ISTRA – lastno ali opisno ime, velika ali mala začetnica?

Na osnovi vseh zgornjih analiz se kaže ime ISTRA ali SLOVENSKA ISTRA kot ime z najdaljšo tradicijo in ime, ki tudi danes nosi dovolj vsebine, da se prebivalci s tako poimenovanim območjem poistovetijo, tudi ko se imenujejo kot prebivalci tega območja (Istrani oz. Istrijani/Istrjani). Se pa na tej točki pojavi vprašanje, ali zadostuje za to območje poimenovanje ISTRA ali potrebuje še levo določilo SLOVENSKA. Na osnovi vseh raziskav (okrogla miza, družbena omrežja, raziskava z udeležbo) lahko ugotovimo, da se v določenih kontekstih pojavlja samo ime ISTRA, v drugih pa dvobesedno ime, pri čemer je neenotna uporaba velike začetnice pri zapisovanju določila SLOVENSKA, kar kaže na konceptualni problem, ali gre v primeru poimenovanja SLOVENSKA ISTRA za lastno ali občno ime.

Raba velike začetnice prilastka SLOVENSKA je precej dosledna na področjih, kjer smo že v poglavju o različnih kontekstih (4. poglavje) ugotovili potrebo po uradnem poimenovanju območja, in sicer:

- v uradnih poimenovanjih organizacij, prireditelj, kot so: ***Društvo oljkarjev Slovenske Istre, Lovci Slovenske Istre, Društvo tartufarjev Slovenske Istre, Filatelija v Slovenski Istri, Kinologija v Slovenski Istri, Dnevi kmetijstva v Slovenski Istri***;

- v pravnih besedilih, npr. v Zakonu o vinu iz l. 2006, je določen vinorodni okoliš Slovenska Istra, v Registru zaščitenih označb porekla in zaščitenih geografskih označb je vpisano ekstra deviško oljčno olje Slovenske Istre:

“Vinorodni okoliš je geografsko opredeljeno območje s podobnimi podnebnimi in talnimi razmerami, podobnim izborom sort in drugimi podobnimi agrobiološkimi dejavniki, ki omo-gočajo pridelavo grozdja, mošta, vina in drugih proizvodov za vinorodni okoliš značilnih, po-dobnih organoleptičnih lastnosti. Vinorodni okoliši so: »Štajerska Slovenija«, »Prekmurje«, »Dolenjska«, »Bela krajina«, »Bizeljsko Sremič«, »Kras«, »Slovenska Istra«, »Vipavska dolina« ali »Vipava« in »Brda« ali »Goriška brda«. (Zakon o vinu,

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4816&d-49685-p=4>)

“Ekstra deviško **OLJČNO OLJE Slovenske Istre** z zaščiteno označbo porekla (EDOOSI ZOP) je prvi slovenski proizvod, ki je vpisan v evropski »Register zaščitenih označb porekla in zaščitenih geografskih označb«. Ime je vpisano na podlagi sprejetega sklepa Komisije v Uredbi Komisije (ES) št. 148/2007 z dne 15. februarja 2007 in s pričetkom veljavnosti dne 26. februarja 2007. (Društvo oljkarjev Slovenske Istre, <http://www.dosi.si/o-olju>).

- v strokovnih in znanstvenih besedilih – v mnogih primerih je obravnavano območje omenjeno že v naslovih del: **Slovenska Istra v boju za svobodo** (Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 1976), **Slovenska Istra** (Slovenska matica, 2019) idr.;

- v turizmu, ki trži to območje: **Najboljših 10 počitniških hišk v regiji Slovenska Istra** (<https://www.booking.com/holiday-homes/region/si/slovenianistria.sl.html>), **Izleti v Slovensko Istro, Kulinarični zakladi Slovenske Istre** (<https://www.autentica.si/izleti-za-skupine/slovenska-istra/>), **Strnjena občestna vas v osrčju Slovenske Istre** (<http://www.istranka.si/izleti-istra/portoroz-in-beli-kriz/>) idr.;

- v opisih in imenih, ki vzporejajo lastna imena območij in regij – v mnogih primerih že v naslovih del: **Vinski vodnik: Slovenska Istra in Kras** (2019), **Planinski vodnik Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras** (2016), **Zemljevid Slovenska Istra. Čičarija, Brkini in Kras** (1997) idr.

Vsaj na opisanih področjih je očitno, da obstaja potreba po lastnem zemljepisnem imenu, ta pa se po slovenskem pravopisu zapisuje z veliko začetnico. Kot smo videli v poglavju o stališčih geografske stroke, geografi ime SLOVENSKA ISTRA dosledno zapisujejo z veliko začetnico, kar utemeljuje tudi geograf dr. Milan Bufon:

“Še vedno pa ostaja pri nekaterih odprto vprašanje, ali naj besedo "Slovenska" pišemo z veliko ali malo začetnico. Kot geograf sem povsem prepričan, da je varianta z veliko začetnico edina možna, saj s tem poudarjamo, da je območje, o katerem je govora, posebno geografsko območje in si s tem zasluži lastno geografsko poimenovanje - ta pa so vsa pisana z veliko začetnico, kakor Kras, Goriška itd. Geografsko poimenovanje je obenem narodnostno "nevtralno", saj s

tem imenom (Slovenska Istra) razumemo in sporočamo le, da je to tisti del historične regije Istre, ki je trenutno v državi Sloveniji.

Če bi pa uporabili ime "slovenska Istra", bi z njim implicitno sporočali, da je to tisti del regije Istre, ki je poseljeno s Slovenci oziroma ima slovenski "ekskluzivni" narodnostni značaj, kar seveda ni res ne v zgodovinskem ne v aktualnem pogledu narodnostne sestave njenih prebivalcev, poleg tega pa se to ozemlje v dobršni meri prekriva z avtohtonim in s posebno zakonodajo zaščitenim naselitvenim ozemljem italijanske narodne manjšine, v kateri je dvojezičnost pravno uveljavljena in zagotovljena."

Bufon tako jasno razloži tudi pomen določila "SLOVENSKA", ki ni etnično, ampak politično, historično motivirano, zaradi česar ni diskriminatorno niti do avtohtone italijanske manjšinske skupnosti niti do priseljeniških skupnosti na tem območju. Lastno ime (pisano z veliko začetnico) pomeni uradno poimenovanje JZ območja Slovenije in se torej nanaša na državo, ne na etnično sestavo prebivalstva, medtem ko opisno ime (pisano z malo začetnico) lahko kaže tudi na etnično komponento in je zato manj ustrezno za opisovanje večkulturnega prostora.

Za italijansko skupnost je nedvomno pomembno tudi ime ISTRa, ki označuje celoten polotok, saj s tem poudarkom lahko izpostavijo tudi potrebo po povezanosti celotne italijanske skupnosti, na tej in oni strani slovensko-hrvaške meje. Zavest o vsestranski povezanosti celotnega polotoka je pravzaprav živa pri vseh prebivalcih Istre, ne glede na etnično pripadnost, kar je glede na zemljepisno in kulturno bližino razumljivo. Čeprav je večina polotoka v hrvaški Istri in je prva asociacija ob imenu Istra dolgo bila samo na hrvaški del Istre, se danes tudi v Sloveniji pogosto pojavlja ime ISTRa za slovenski del Istre. Gre za primere, ko se iz konteksta vidi, na kateri prostor mislimo, npr. **vasica Boršt v Istri** ali naslov strani **Istra** v Primorskih novicah. Ko pa pisec/piska potrebuje natančno oznako prostora, se pojavi tudi prilastek slovenski/Slovenski, npr.: **Rižana, edini vodooskrbni vir v Slovenski Istri**.

Zanimivi so primeri, ko je na naslovnici oziroma ob prvi omembi rabljeno lastno ime Sloevenska Istra, pisano z veliko začetnico, potem pa se med besedilom pojavlja kdaj tudi samo Istra, npr. :

- Naslov ponudbe: ***Kulinarični zakladi Slovenske Istre – dežela tartufov***; v opisu ponudbe: ***Doživite Istro kot je bila nekoč in odkrijte kaj vam lahko ponudi dežela tartufov!***

Včasih je ta raba tudi izrecno pojasnjena z opombo v oklepaju:

- ***Slovenska Istra (odslej Istra)*** je naš najbolj topel okoliš in obenem edini, v katerem lahko trte uživajo v odsevu morja. (<https://www.ovinu.si/1083/Vinski-vodnik-Slovenska-Istra-in-Kras?cctest&>)

Na tak način sporočevalec natančno določi zemljepisno območje (turistično destinacijo ali vinorodni okoliš), nato pa, ko je jasno, o katerem območju je govor, določilo SLOVENSKA ni več potrebno ali pa se v samem besedilu referirajo tudi na širše območje celotne Istre (kot si lahko tudi interpretiramo primer ***Doživite Istro kot je bila nekoč***).

Ko potreba po lastnem imenu ni tako očitna, je pogost zapis “slovenska” z malo (npr. ***Hiške slovenske Istre***), tak zapis je tudi pogost v zvezi “***slovenski in hrvaški del Istre***”. V obeh primerih, tj. slovenska Istra in slovenski del Istre, torej ne gre za lastno, pač pa za občno oziroma opisno ime.

Naj na koncu tega pregleda rabe velike začetnice omenimo še, da so za razliko od geografskih pokrajin, ki imajo zemljepisna lastna imena in se pišejo z veliko začetnico, imena statističnih regij le vrstna poimenovanja, ki jih pišemo z malo začetnico. Obravnavano območje štirih obmorskih občin sodi sedaj v obalno-kraško regijo; v primeru poimenovanja tega območja z imenom (Slovenska) Istra bi ta postala istrsko-kraška regija.

SKLEP: Analiza rabe in zapisovanja imen ISTRА in SLOVENSKA ISTRА kaže nihanja tako v rabi enega ali drugega poimenovanja, kakor tudi v pisanju velike ali male začetnice določila SLOVENSKA. Na nekaterih področjih pa je očitnejša potreba po natančni opredelitvi območja in poimenovanju območja z lastnim imenom. V teh primerih ni dovolj ime ISTRА, ki se referira na celoten polotok ali, se je vsaj v preteklosti referiral, na hrvaški del Istre, pač pa se tu dokaj dosledno pojavlja ime SLOVENSKA ISTRА, pisano z veliko začetnico Slovenska Istra. Geografi to lastno ime utemeljujejo z ugotovitvijo, da to ime ni etnično, ampak politično, historično motivirano, torej ne zaznamuje etnične, pač pa državno razsežnost. Ko natančna oz. uradna določitev območja ni potrebna/nujna ali ko se želi poudariti poveznost celotnega polotoka, njegovega hrvaškega, slovenskega in v manjšem obsegu tudi italijanskega dela, se uporablja samo ime ISTRА.

8. Primerjave s sorodnimi poimenovanji

Primerjava s poimenovanjem hrvaškega dela Istre

Glede poimenovanja kmetijskih okolišev lahko ugotovimo, da je tudi hrvaški kmetijski okoliš določen kot Hrvatska Istra, pisan z veliko začetnico (o čemer je na omenjeni okrogli mizi poročal Milan Antolovič, nekdanji načelnik oddelka za kmetijstvo in ribištvo Istarske županije na Hrvaškem). Ne glede na to bo najbrž za hrvaški del Istre ostalo splošno poimenovanje Istra, glede na to, da je pretežni del Istre na Hrvaške, in je pojmovanje Istre kot polotoka, katerega večji del leži na Hrvaškem, razširjeno med Hrvati in Slovenci.

Primerjava s poimenovanjem Krasa in tržaškega/Tržaškega Krasa

Podobna situacija kot pri hrvaškem imenu Istra in slovenskem Slovenska Istra je pri poimenovanjih Kras in tržaški/Tržaški Kras, ko imamo v Sloveniji samo ime Kras (gre za večji del in matični Kras), v Italiji pa potrebujejo še prilastek tržaški/Tržaški (raba velike/male začetnice tudi niha).

Primerjava s poimenovanjem Koroške in avstrijske Koroške

Poimenovanji Koroška in avstrijska Koroška nista čisto primerljivi z Istro in Slovensko Istro; Istra je namreč v splošni zavesti enovit polotok, katerega večji del je na Hrvaškem. Take zavesti o enotni regiji Koroški ni, zato sta tako v Avstriji kot v Sloveniji dve ločeni regiji z istim imenom v slovenščini Koroška oz. Kärnten v nemščini, natančnejšo določitev potrebujemo večinoma le v slovenskem prostoru pri opisu avstrijske pokrajine in tedaj uporabimo opisno ime avstrijska Koroška (pa tudi tu raba velike/male začetnice niha).

SKLEP: Primerljiva dvobesedna poimenovanja poznajo podobna nihanja v rabi velike začetnice, vendar pa gre v vsakem primeru za specifično zemljepisno in zgodovinsko situacijo, zato raba imen ni v nobenem primeru povsem primerljiva.

9. Analiza italijanskih poimenovanj

Od italijanskih poimenovanj kaže, da sta danes najpogostejši poimenovanji z jedrom Litorale (Litorale sloveno) in Istria (Istria slovena). Občasno naletimo na različice la regione litorale slovena, la costa slovena, la fascia costiera, ki pa so bolj opisna kot lastna imena, poleg tega zadnji dve referirata na obalni pas, in ne na celotno območje.

Na istih področjih, kot zasledimo potrebo po lastnem slovenskem imenu za to področje, najdemo tudi potrebo po natančnem italijanskem imenu in tedaj sta najpogostejši imeni Istria slovena ali Litorale (sloveno), in to tako v besedilih, ki nastajajo v Sloveniji kot v istih iz Italije, npr.:

- a) pri uradnih imenih: *KORONARNO DRUŠTVO SLOVENSKE ISTRE KOPER - Associazione coronaropatici **dell'Istria Slovena**; OBMOČNA BALINARSKA ZVEZA SLOVENSKA ISTRA KOPER - Unione bocciofila regionale **dell'Istria Slovena Capodistria**,*
- b) v znanosti: *“Il mondo rurale **dell'Istria slovena** nei documenti d'archivio del XVIII secolo”,* avtor Starec, Roberto; *“La scuola sul territorio **dell'Istria slovena...**” v: L'italiano nelle aree di confine. Analisi e proposte per la sua rivitalizzazione/Italijanščina na obmejnem območju. Analiza in predlogi za njeno oživitev”,* avtorja Burra, Alessandro, Debeljuh, Andreja; *“Gli inizi del servizio di tutela dei beni culturali **nel Litorale sloveno ...**” v: Stavbarstvo in prenova na Koprskem,* avtor: Šumi, Nace;
- c) v turizmu: ***Litorale e Carso sloveno***
(https://it.wikivoyage.org/wiki/Litorale_e_Carso_sloveno);
Cerca alberghi in Istria slovena
(<https://www.booking.com/region/si/slovenianistria.it.html>);
Istria slovena: itinerario dalla costa all'entroterra,
(<https://ritaglidiviaggio.it/2019/10/25/istria-slovena-itinerario/>);

*i viticoltori e olivicoltori **dell'Istria Slovena***

(<https://visitkoper.si/it/eventi/giornata-delle-cantine-aperte-dell-istria-slovena/>) ecc.,

d) pri imenih, ki vzporejajo lastna imena območij in regij: "*Zdravljica: I Produttori Del Carso (Kras) E Dell'Istria Slovena (Slovenska Istra)*"

(<https://www.amazon.it/Zdravljica-produttori-dellIstria-Slovenska-Slovenia-ebook/dp/B018PPWGDU>);

*"l'approvvigionamento **dell'Istria slovena e del Carso**"*

(<https://www.rtv slo.si/capodistria/radio-capodistria/notizie/slovenia/entro-settembre-un-piano-alternativo-per-l-approvvigionamento-di-costa-e-carso/495676>;

Slovenia Litorale e Carso (<https://www.alamy.com/stock-photo-slovenia-litorale-e-carso-carso-sloveno-via-del-vino-kriz-la-chiesa-104684445.html>)

Tako smo v okviru turističnega korpusa TURK, ki vsebuje poleg slovenskih in angleških besedil tudi italijanska, preverili pogostost rabe teh dveh vrst poimenovanj z imenoma ISTRIA in LITORALE v jedru. Čeprav italijanskih besedil v korpusu bistveno manj kot slovenskih in so zato števila pojavitev določenih imen precej nižja, nam lahko relativne frekvence pojavitev teh imen na milijon besed pokažejo nekatera razmerja, predvsem pa lahko analiziramo primere rabe (kontekst, pomene).

Tudi tu je nekaj nihanj glede male in velike začetnice pri določilu SLOVENA, a se velika začetnica (**Slovena**) pojavlja v glavnem le, ko gre za naslove, kjer so vse besede pisane z veliko začetnico, sicer pa se precej dosledno rabi mala začetnica (**slovena**), saj se skladno z italijanskim pravopisom svojilni pridevnik v italijanščini piše z malo.

Podobno kot je bilo s slovenskim imenom Istra je tudi med italijanskimi imeni daleč najpogostejše poimenovanje **Istria** (z relativno frekvenco na milijon besed 13,43), ki pa je tako pogosto zato, ker se večinoma nanaša na celoten polotok. Številke pojavitev vseh ostalih imen so nizke, nekoliko pogostejše je **Litorale** (s frekvenco 1,67), ki se tudi ne nanaša samo na današnje ozemlje štirih slovenskih obmorskih občin, pač pa ga srečamo tudi v zvezi *Litorale austriaco* ali v lastnem imenu univerze *Universita' del Litorale*. Imeni **litorale** in **litorale sloveno** sta še redkejši (prvo s frekvenco 0,70, drugo 0,06), se pa kot

občni imeni, pisani z malo začetnico, največkrat nanašata na obalni pas, npr. *Sul **litorale operano scuole di sub, vela e di abilita nautiche** ...; Sul **litorale sloveno del Mar Adriatico i turisti nautici dispongono di porticcioli turistici modernamente attrezzati**.*

Tako se izključno na območje današnjih slovenskih obmorskih občin nanašata le lastni imeni **Istria slovena** z nizko frekvenco 0,09 in **Litorale sloveno** le z nekoliko višjo frekvenco 1,06.

Kljub nizkim številkam pojavitev posameznih imen (razen imena za celoten polotok **Istria**) se kaže, da je takrat, ko je potrebno natančno poimenovanje obravnavanega območja, pojavi pridevnik **slovena**. V turističnem korpusu je med imenoma **Litorale sloveno** in **Istria slovena** pogostejše prvo, a se iz analize tudi drugih imen, ne samo the iz turističnega korpusa TURK, pokaže, da se tam, kjer je potrebna natančna oznaka prostora oziroma natančno lastno ime, pogosto pojavlja **Istria slovena** kot neposredni prevod **Slovenska Istra**, ki je v uradnih imenih najpogostejše (npr. *Associazione coronaropatici dell'Istria Slovena*).

Litorale sloveno se v uradnih imenih sreča največkrat kot prevod lastnega imena **Slovensko primorje**, ki pa se v slovenščini danes le redko uporablja (npr.: *Klub brigadirjev Slovenskega Primorja in Istre - Club dei partecipanti alle brigate di lavoro del **litorale Sloveno***). Poleg tega se ta dvojezični par **Slovensko primorje/Litorale sloveno** povezuje s historično pokrajino, ki je širša od obravnavanega območja štirih slovenskih obmorskih občin, saj zajema tudi Goriško: *“Il Litorale sloveno (Slovensko Primorje in sloveno, Slowenisches Küstenland in tedesco) è una regione storica della Slovenia. /.../ La regione comprende il Goriziano sloveno e l'Istria slovena. I centri urbani principali sono Nova Gorica e Capodistria.”* (Wikipedia, Litorale).

SKLEP: Čeprav je v turističnem korpusu pogostejše poimenovanje Litorale sloveno kot Istria slovena, pa analiza imen, kjer je potrebna natančna oznaka prostora oziroma uradno lastno ime, kaže, da se v slovenščini pogosto pojavlja lastno ime Slovenska Istra, ki se v italijanščini najpogosteje prevaja kot Istria slovena. V takih primerih, ki zahtevajo natančno, uradno ime, se Litorale sloveno sreča kot prevod lastnega imena Slovensko primorje, ki se v slovenščini danes le redko uporablja. Poleg tega se dvojezični par Slovensko primorje/Litorale sloveno povezuje tudi s historično pokrajino, ki je širša od obravnavanega območja štirih slovenskih obmorskih občin, saj zajema tudi Goriško. Zaradi večje enoznačnosti imena in bližje prevodne ustreznice slovenskemu imenu Slovenska Istra se zdi ime Istria slovena ustrežnejše italijansko poimenovanje od imena Litorale sloveno. Vsekakor pa je koristno, če se o italijanskem poimenovanju izrečejo še organi italijanske skupnosti.

10. Sklep

V elaboratu je bila ugotovljena potreba po lastnem imenu za zemljepisno območje štirih slovenskih obmorskih občin. Če se želi zagotoviti dvojezično ime za to območje, je nujna njegova standardizacija.

Kot najprimernejše slovensko poimenovanje se je pokazalo ime Slovenska Istra (kratko: Istra), ki ga predlagamo v obravnavo Komisiji za standardizacijo z naslednjimi utemeljitvami:

- nenaselbinsko zemljepisno lastno ime poimenuje natančno zamejeno območje štirih slovenskih obmorskih občin,
- zadosti potrebi po uradnem lastnem imenu tega območja v določenih kontekstih,
- določilo "Slovenska" izraža državno, ne etnično določitev.

V primerih, ko je iz sobesedila razvidno, da gre za slovenski del Istre, ali ko gre za sklicevanje na celotni istrski polotok, se uporablja tudi ime Istra ali pa opisni poimenovanji slovenska Istra oziroma slovenski del Istre (kot v primerih slovenska in hrvaška Istra, slovenski in hrvaški del Istre).

Glede na to, da se bodo ob uradnem lastnem imenu Slovenska Istra (kratko: Istra) v neformalnih kontekstih še vedno uporabljala tudi opisna in neuradna imena, se nam zdi pomembno, da rabo velike oziroma male začetnice pri vseh teh imenih obravnava in določi tudi Pravopisna komisija pri SAZU. Tako predlagamo, da se lastno ime Slovenska Istra (kratko: Istra) vključi v Slovenski pravopis kot lastno ime za območje štirih slovenskih obmorskih občin, skupaj z opozorilom, da se za to območje uporabljajo tudi opisne različice tega imena, kot so slovenska Istra, slovenski del Istre, in druga neuradna poimenovanja z imenom Obala in Primorje. Predlagamo, da Slovenski pravopis opredeli tudi rabo velike začetnice pri teh imenih, in sicer Obala, Slovenska obala in Primorje, Slovensko primorje, Koprsko primorje. Pri tem se pravopisno pravilo lahko ravna po zgledih Brda, Goriška brda, Vintgar, Blejski vintgar, Barje, Ljubljansko barje. Gre za pravilo: "Skrajšana imena, ki so dovolj znana po celotnem slovenskem jezikovnem

prostoru, da jih lahko nedvoumno uporabljamo po celotnem slovenskem jezikovnem področju, je dovoljeno skrajšana pisati tudi z veliko začetnico” (Dobrovoljc, Snoj 2015).

Italijansko poimenovanje za obravnavano območje je Istria slovena (kratko: Istria), ko gre za uradno poimenovanje, sicer se uporabljajo tudi imena Litorale sloveno in Litorale.

Dosežek vseh zaključenih postopkov v zvezi s standardizacijo lastnega imena za obravnavano območje je večplasten in bo zajemal: a) zavedanje o istrski identiteti obravnavanega območja, ki je kot tako del širšega istrskega prostora (Istra v jedru imena), b) zavest o dvojezičnosti območja (uradno dvojezično poimenovanje), c) opredelitev obravnavanega območja oziroma regije znotraj Slovenije (z določilom Slovenska).

11. Sklepni predlogi za MOK, Komisijo za standardizacijo in Pravopisno komisijo pri SAZU

Sklepni predlog za MOK:

Predlagamo MOK, da pričujoči elaborat s spodnjima sklepnima predlogoma za Komisijo za standardizacijo in Pravopisno komisijo pri SAZU posreduje v obravnavo in potrditev koordinaciji istrskih županov in morebitnim drugim telesom štirih istrskih občin, posebej priporočamo, da se o italijanskem imenu izrečejo organi italijanske skupnosti (predvsem o izbiri med imenoma Istria slovena ali Litorale sloveno).

Sklepni predlog Komisiji za standardizacijo:

Predlagamo, da se zemljepisno območje štirih slovenskih obmorskih občin poimenuje z dvojezičnim lastnim imenom v slovenščini in italijanščini Slovenska Istra/Istria slovena (kratko: Istra/Istria). V odločbi lahko komisija pojasni, da se za to območje uporablja tudi ime Istra/Istria, ko je iz konteksta razvidno, da gre za del Istre v Sloveniji, ali ko se želi izpostaviti celoten istrski polotok.

Sklepni predlog Pravopisni komisiji pri SAZU:

Predlagamo, da se lastno ime Slovenska Istra (kratko: Istra) vključi v Slovenski pravopis kot uradno lastno ime za območje štirih slovenskih obmorskih občin, skupaj z opozorilom, da se za to območje uporabljajo opisne različice tega imena, kot sta slovenska Istra, slovenski del Istre, in druga neuradna lastna imena, kot so poimenovanja z imeni Obala in Primorje. Predlagamo, da Slovenski pravopis opredeli tudi rabo velike začetnice pri teh imenih, in sicer Obala, Slovenska obala in Primorje, Slovensko primorje, Koprsko primorje (po zgledu Brda, Goriška brda, Vintgar, Blejski vintgar, Barje, Ljubljansko barje). Tudi Slovenski pravopis lahko pove, da obstaja dvojezično ime za to pokrajino, in sicer Slovenska Istra/Istria slovena (kratko: Istra/Istria).

12. Proposte finali per il Comune città di Capodistria, la Commissione per la standardizzazione e la Commissione ortografica di SAZU

Proposta finale per il Comune città di Capodistria:

Proponiamo che il Comune città di Capodistria sottoponga il presente studio con le proposte finali alla Commissione per la standardizzazione e alla Commissione ortografica della SAZU per esame e approvazione al coordinamento dei sindaci istriani e ad eventuali altri organi di quattro comuni istriani, raccomandiamo in particolare che la proposta per il nome italiano venga presa in considerazione dalle autorità della comunità italiana (soprattutto la scelta tra Istria slovena o Litorale sloveno).

Proposta finale alla Commissione per la standardizzazione:

Proponiamo che l'area geografica dei quattro comuni costieri sloveni sia denominata con un nome proprio bilingue in sloveno e italiano Slovenska Istra/Istria slovena (breve: Istra/Istria). Nel decreto, la commissione può spiegare che per quest'area viene utilizzato anche il nome Istra/Istria, quando è chiaro dal contesto che si tratta della parte dell'Istria che si trova in Slovenia, o quando si vuole esporre l'intera penisola istriana.

Proposta finale alla Commissione ortografica di SAZU:

Suggeriamo di includere il nome proprio Slovenska Istra, breve: Istra (in italiano: Istria slovena, breve: Istria) nell'Ortografia slovena come nome proprio ufficiale per l'area di quattro comuni costieri sloveni, insieme all'avvertenza che per quest'area vengono utilizzate versioni descrittive di questo nome, come 'slovenska Istra', 'slovenski del Istre' (parte slovena dell'Istria), e nomi propri non ufficiali, come le denominazioni con i nomi Obala e Primorje (Litorale). Suggeriamo che l'Ortografia slovena definisca anche l'uso di lettere maiuscole in questi nomi, vale a dire Obala, Slovenska obala e Primorje, Slovensko primorje, Koprsko primorje (sull'esempio di Brda, Goriška brda, Vintgar, Blejski vintgar, Barje, Ljubljansko barje). L'Ortografia slovena può anche spiegare che esiste il nome bilingue per questa regione, vale a dire Slovenska Istra/Istria slovena (breve: Istra/Istria).

Viri in literatura:

Bufon, Milan (2020): Prispevek o imenu Slovenska Istra prof. dr. Milana Bufona, IJŠ ZRS Koper, za namene okrogle mize Kje pravzaprav živimo/ Effettivamente, dove viviamo?. E-pošta, november 2020.

Dobrovoljc, Helena, Snoj, Marko (2015): Kako pišemo ime »Blejski vintgar«? Jezikovna svetovalnica, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>, dostop 15. 1. 2021.

Gigafida – elektronska zbirka slovenskih besedil najrazličnejših zvrsti, <http://www.gigafida.net/>, dostop 10. 1. 2021.

IJŠ ZRS (2020) – Arhiv znanstvenih besedil (članki v znanstveni reviji Annales in monografije založbe Annales ZRS in Univerze na Primorskem), besedil tradicionalnih medijev (PN in RTV Koper Capodistria) in turističnooglaševalskih medijev (prospekti, letaki, brošure, spletne strani) za to območje in besedil novih medijev (družbeno omrežje Fb). Koper: Inštitut za jezikoslovne študije ZRS Koper.

Mikolič, Vesna (1992). Turistična propaganda v Slovenski Istri. Annales: anali Koprškega primorja in bližnjih pokrajin 2/2, 217– 230.

Pavšič, Jernej, Gogala, Matija, Seliškar, Andrej (ur.) (2019): Slovenska Istra I – Neživi svet, rastlinstvo, živalstvo in naravovarstvo. Ljubljana: Slovenska matica.

Gams, Ivan (1991): Analiza imen za obalno regijo. Annales: anali Koprškega primorja in bližnjih pokrajin 1/1, 7–11.

Geršič, Matjaž (2020): Pokrajinska imena kot dejavnik identitete. Ljubljana: Založba ZRC.

Snoj, Marko idr., 2018: Prebivalci Naklega so »Naklanci«, »Nakljanci«, »Nakelčani« ali »Naklani«?. Jezikovna svetovalnica, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>, dostop 21. 1. 2021.

TURK – elektronska zbirka slovenskih, italijanskih in angleških turističnih besedil, <https://turk.upr.si/>, dostop 10. 1. 2021.

Wikipedia, Litorale – Wikipedia, [https://it.wikipedia.org/wiki/Litorale_\(Slovenia\)](https://it.wikipedia.org/wiki/Litorale_(Slovenia)), dostop 15. 1. 2021.